

فهرست

۲۵	..... سخن مترجم
۲۷	..... مقدمه مؤلف

بخش اول

۳۱	دیدگاه‌های شکل‌گیری انسان
----	---------------------------

۳۳	..... فصل اول: مطالعه رشد کودکان و نوجوانان
۳۴	..... رشد کودک: نگاهی به یک راز
۳۴	..... رشد چیست؟
۳۵	..... ماهیت رشد
۳۶	..... اقسام تغییر
۳۷	..... تکرار موضوعات در رشد کودکان و نوجوانان
۴۷	..... مهاجرت، آداب و رسوم و سوء تفاهم‌ها
۵۳	..... صحبت در مورد نسل خودمان
۶۲	..... اکتشاف: تحقیق در زمینه رشد کودک
۶۲	..... اهمیت روش‌های تحقیق
۶۲	..... انتخاب روش‌های تحقیق
۷۱	..... طرح‌های تحقیق
۷۵	..... ملاحظات اخلاقی در تحقیقات
۷۵	..... رضایت آگاهانه
۷۶	..... فریب
۷۸	..... رشد کودک: چه ربطی به من دارد؟
۷۸	..... نفع شخصی
۷۸	..... مشاغل مرتبط با کودکان
۷۹	..... تحقیق، تدریس و کار بالینی

۷۹	تأثیرگذاری بر سیاست عمومی
۸۰	خلاصه
۸۱	مرور
۸۴	فصل دوم: دیدگاه‌های رشد کودکان و نوجوانان
۸۵	آیا می‌توانید واکنش‌های آنها را پیش‌بینی کنید؟
۸۶	چه چیز نظریه آزارنده است؟
۸۷	نظریه خوب - نظریه بد
۸۸	دسته‌بندی نظریه‌ها
۹۰	نظریه رشد شناختی پیازه
۹۱	دانش چیست؟
۹۱	عوامل رشد
۹۲	سازمان و انطباق
۹۴	مراحل رشد شناختی
۹۶	موضع نظریه پیازه در مورد مسایل اصلی
۹۶	کاربرد و ارزش
۹۷	انتقادات و احتیاط‌ها
۹۸	رویکرد پردازش اطلاعات
۱۰۰	مفروضات بنیادی و اصول پردازش اطلاعات
۱۰۲	موضع نظریه پردازش اطلاعات در مورد مسایل اصلی
۱۰۳	کاربرد و ارزش
۱۰۳	انتقادات و احتیاط‌ها
۱۰۴	نظریه روانکاوی فروید
۱۰۴	سطوح هشیاری
۱۰۴	سازه‌های ذهن
۱۰۵	مکانیسم‌های دفاعی
۱۰۷	مراحل روانی - جنسی
۱۰۹	موضع روانکاوی در مورد مسایل اصلی
۱۱۰	کاربرد و ارزش
۱۱۰	انتقادات و احتیاط‌ها

۱۱۱	..... نظریه روانی - اجتماعی اریکسون
۱۱۲	..... مراحل روانی - اجتماعی
۱۱۴	..... اجتماعی شدن، فرهنگ و تاریخ
۱۱۴	..... موضع نظریه اریکسون در مورد مسایل اصلی
۱۱۵	..... کاربرد و ارزش
۱۱۶	..... انتقادات و احتیاطها
۱۱۶	..... رویکرد رفتاری
۱۱۶	..... شرطی سازی کلاسیک
۱۱۷	..... شرطی سازی عامل
۱۱۸	..... موضع رویکرد رفتاری در مورد مسایل اصلی
۱۱۹	..... کاربرد و ارزش
۱۲۰	..... انتقادات و احتیاطها
۱۲۰	..... نظریه یادگیری اجتماعی
۱۲۲	..... فرایند تقلید
۱۲۳	..... خودبسندگی
۱۲۴	..... جبر متقابل
۱۲۴	..... موضع نظریه یادگیری اجتماعی در مورد مسایل اصلی
۱۲۴	..... کاربرد و ارزش
۱۲۵	..... انتقادات و احتیاطها
۱۲۵	..... نظریه اجتماعی - فرهنگی ویگوتسکی
۱۲۹	..... موضع نظریه ویگوتسکی در مورد مسایل اصلی
۱۲۹	..... کاربرد و ارزش
۱۲۹	..... انتقادات و احتیاطها
۱۳۱	..... نظریه بوم‌شناختی برون‌فبیرنر
۱۳۳	..... موضع نظریه بوم‌شناختی در مورد مسایل اصلی
۱۳۳	..... ارزش و نقاط قوت
۱۳۴	..... انتقادات و احتیاطها
۱۳۵	..... نظریه رشد: دیروز، امروز و فردا
۱۳۵	..... طرز استفاده از نظریه‌ها
۱۳۷	..... نظریه آشوب

۱۴۰	خلاصه.....
۱۴۲	مرور.....
۱۴۵	فصل سوم: مکانیسم‌های تغییر: تعامل ژنتیک و محیط.....
۱۴۶	سؤالاتی که پاسخ دادن به آنها آسان نیست.....
۱۴۷	انتقال ژنتیکی.....
۱۵۰	کروموزوم‌های جنسی.....
۱۵۱	انتقال صفات غالب و مغلوب.....
۱۵۴	توارث چندژنی.....
۱۵۷	صفات جنسیتی.....
۱۵۸	تعیین سهم ژنتیک.....
۱۵۹	بررسی دوقلوها.....
۱۶۲	بررسی فرزندخواندگی.....
۱۶۳	خصوصیات جسمی.....
۱۶۳	خلق و خو.....
۱۷۰	صفات رفتاری و آسیب‌شناسی روانی.....
۱۷۲	محیط‌های مشترک و غیرمشترک: خواهر و برادرها چطور می‌توانند.....
۱۷۲	این قدر فرق داشته باشند؟.....
۱۷۳	سرعت رشد.....
۱۷۴	هوش.....
۱۷۶	بهبود بخشیدن هوش.....
۱۷۷	منحنی زنگوله‌ای: تفاوت بهره‌های هوشی (IQ) گروه‌ها؟.....
۱۸۱	تأثیر ژنتیک بر بیماری.....
۱۸۱	سیستیک فیبروزیس.....
۱۸۲	بیماری تای ساکس: امید به تحقیقات.....
۱۸۳	بیماری داسی شکل.....
۱۸۴	فیل‌کتونوریا: ماجرای موفقیت‌آمیز.....
۱۸۵	نابهنجاری‌های کروموزومی.....
۱۸۸	زمینه ابتلا به اختلالات.....
۱۹۰	مدل‌های تأثیر ژنتیکی.....

۱۹۱	علم نوین وراثت: مفروضات، نویدها و مشکلات
۱۹۵	مدل دامنه واکنش
۱۹۶	مدل تأثیرات ژنوتایپ/ محیط
۱۹۹	واقعیت جدید
۲۰۰	خلاصه
۲۰۲	مرور
۲۰۵	فصل چهارم: رشد پیش از تولد و تولد
۲۰۶	سفر پرماجرایی اول
۲۰۶	رشد پیش از تولد
۲۰۷	شروع
۲۰۷	مرحله ژرمینال
۲۱۱	مرحله رویانی
۲۱۲	مرحله جنینی
۲۱۳	افسانه‌های رشد
۲۱۴	ارگانسیم در حال رشد و محیط
۲۲۴	بیماری و بارداری
۲۲۷	شرایط پزشکی مادر
۲۲۹	مباحث فعلی
۲۳۵	نقش پدر
۲۳۶	فناوری و شیوه‌های دیگر تولیدمثل
۲۴۱	فناوری، بارداری و زایمان
۲۴۲	میانجی تولیدمثل
۲۴۴	زایمان
۲۴۴	سه مرحله زایمان
۲۴۶	زایمان با سزارین
۲۴۷	تأثیرات مصرف داروهای زایمان
۲۴۹	زایشگاه‌ها
۲۴۹	روش لاماز
۲۵۰	روش لبویر

۲۵۲	نارس بودن: تولد خطرناک
۲۵۶	راز نارس بودن: تنها فقر نیست
۲۵۹	مرگ و میر نوزادان
۲۶۰	پس از تولد
۲۶۱	نگاهی به آینده
۲۶۳	خلاصه
۲۶۶	مرور

بخش دوم

۲۶۹ طفولیت و خردسالی

۲۷۱	فصل پنجم: رشد جسمانی در دوران طفولیت و خردسالی
۲۷۲	«من یک کتاب راهنما نیاز دارم!»
۲۷۲	نوزادان در یک نگاه
۲۷۳	تجربه کردن دنیا توسط طفل
۲۷۴	بینایی
۲۸۰	شنوایی
۲۸۱	بویایی
۲۸۲	چشایی
۲۸۲	فشار و درد
۲۸۳	حالات طفل
۲۸۶	گریه اطفال
۲۸۸	یادگیری
۲۹۰	بازتاب‌ها
۲۹۲	رشد مغز
۲۹۴	مغز و تجربه
۲۹۶	سلامتی اطفال
۲۹۶	سندرم مرگ ناگهانی اطفال
۲۹۷	غلبه بر بیماری ... و بازگشت بیماری
۳۰۴	بزرگ شدن و رشد حرکتی

۳۰۶	اصول رشد و نمو
۳۰۹	تفاوت‌های فرهنگی و رشد حرکتی
۳۰۹	تأثیرات تمرین و تحریک
۳۱۱	نظریه نظام‌های پویا
۳۱۴	تمرکز بر خردسالان
۳۲۰	انتخاب‌های تربیتی
۳۲۰	تغذیه اطفال
۳۲۲	تفاوت‌های جنسیتی: نگاه پدر و مادرها به دختران و پسران
۳۲۷	آموزش توالت رفتن
۳۲۸	رشد نامعمول، مداخله زودهنگام
۳۳۱	خلاصه
۳۳۳	مرور
۳۳۷	فصل ششم: رشد شناختی و زبان‌شناختی در طفولیت و خردسالی
۳۳۸	طفل باهوش
۳۳۸	نظریه رشد حسی - حرکتی پیازه
۳۳۹	روندها و قضایا در رشد شناختی اطفال
۳۳۹	مراحل فرعی رشد حسی - حرکتی
۳۴۳	پایداری اشیاء
۳۴۷	پایداری اشیاء و رفتار طفل
۳۴۷	بررسی دقیق نظریه پیازه
۳۵۱	جمع‌بندی
۳۵۲	مهارت‌های لازم برای پردازش اطلاعات
۳۵۲	حافظه
۳۵۴	خاطرات دوران طفولیت و خردسالی
۳۵۵	پیش‌بینی هوش
۳۵۹	والدین و رشد شناختی
۳۶۰	برنامه‌های کمکی برای رشد اطفال و خردسالان آسیب‌پذیر
۳۶۳	شتاب دادن: «بحث امریکایی»
۳۶۴	تحول و شکل‌گیری زبان

- ۳۶۵ ..... آموزش پدر و مادری کردن به پدر و مادرها
- ۳۶۸ ..... ماهیت ارتباط
- ۳۶۸ ..... ماهیت زبان
- ۳۶۹ ..... نحوه فراگیری زبان توسط کودکان
- ۳۷۴ ..... زبان خردسالان
- ۳۷۶ ..... کودکان چگونه زبان یاد می‌گیرند؟
- ۳۷۷ ..... تقویت و تقلید
- ۳۷۸ ..... آیا فراگیری زبان فطری است؟
- ۳۸۲ ..... ضعف‌های دیدگاه فطری
- ۳۸۳ ..... نظریه شناختی و رشد زبان
- ۳۸۴ ..... تعامل اجتماعی و تحول زبان
- ۳۸۶ ..... فرهنگ و کاربرد زبان اولیه
- ۳۸۸ ..... تفاوت‌های طبقات اجتماعی در زمینه رشد زبان شناختی
- ۳۸۹ ..... تقویت توانایی زبان شناختی
- ۳۹۱ ..... خلاصه
- ۳۹۲ ..... مرور
- ۳۹۵ ..... فصل هفتم: رشد اجتماعی و شخصیتی در طفولیت و خردسالی
- ۳۹۶ ..... آماده کردن صحنه
- ۳۹۶ ..... رشد هیجانی
- ۳۹۷ ..... اطفال چه هیجاناتی را بروز می‌دهند؟
- ۳۹۹ ..... هیجان‌ات ثانویه
- ۴۰۱ ..... فرهنگ و هیجان
- ۴۰۲ ..... آیا اطفال هیجان‌ات دیگران را می‌فهمند؟
- ۴۰۳ ..... استفاده از اطلاعات حاصل از دیگران: رجوع اجتماعی
- ۴۰۶ ..... لبخند
- ۴۰۷ ..... همدلی
- ۴۰۸ ..... دل‌بستگی
- ۴۰۸ ..... ماهیت دل‌بستگی
- ۴۰۹ ..... رفتار حاکی از دل‌بستگی

۴۱۰	عواقب دلبستگی ضعیف
۴۱۳	کیفیت دلبستگی
۴۱۶	دلبستگی طفل و رفتارهای بعدی
۴۱۷	علل دلبستگی توأم با ایمنی و مضطربانه
۴۱۸	حساسیت مادرانه: نگاهی به یک سازه مهم
۴۱۹	نگاهی به رابطه مراقبان و کودکان
۴۲۲	کودکان مادران افسرده و تحت فشار: تغییر نگرش نسبت به مشکلات دلبستگی
۴۲۲	هماهنگی والد و کودک
۴۲۴	خلق و خوی طفل و دلبستگی
۴۲۶	دلبستگی اولیه و روابط رمانتیک بزرگسالان
۴۲۸	نقاط ضعف اصلی نظریه دلبستگی
۴۲۹	ترس از غریبه‌ها
۴۳۰	اضطراب جدایی
۴۳۱	رابطه پدر-کودک
۴۳۱	پس پدر کجا است؟
۴۳۵	پدرها با اطفال چگونه تعامل برقرار می‌کنند؟
۴۳۵	آیا اطفال به پدرها دلبستگی پیدا می‌کنند؟
۴۳۶	پدران به عنوان مراقب
۴۳۷	شاغل بودن مادر
۴۳۹	آیا تعاملات مادران شاغل و خانه‌دار با فرزندان‌شان فرق دارند؟
۴۴۰	تأثیرات اشتغال مادران بر کودکان
۴۴۲	نگهداری خردسالان
۴۴۴	نگهداری از خردسالان و دلبستگی
۴۴۶	نگهداری در مهد کودک و رشد اجتماعی و شناختی
۴۴۸	مهد کودک بعد از یک سالگی
۴۵۰	ارزیابی نگهداری در مهد کودک
۴۵۲	مسیرهای فراوان
۴۵۳	مدرسه قرن بیست و یکمی؟
۴۵۶	خلاصه
۴۵۸	مرور

بخش سوم

اوایل کودکی

۴۶۱

- ۴۶۳ ..... فصل هشتم: رشد جسمانی و شناختی در اوایل کودکی
- ۴۶۴ ..... پاک‌کن زندگی
- ۴۶۵ ..... رشد جسمی در سال‌های پیش از دبستان
- ۴۶۵ ..... رشد جسمی و رشد روانی
- ۴۶۷ ..... توانایی‌های حرکتی
- ۴۶۷ ..... انجام حرکات ظریف
- ۴۶۹ ..... راست‌دست بودن و چپ‌دست بودن
- ۴۷۱ ..... هنر کودکان
- ۴۷۴ ..... احساس امنیت
- ۴۷۴ ..... تغذیه: چرا پیش‌دبستانی‌ها چنین چیزهایی می‌خورند
- ۴۷۹ ..... سلامتی کودکان: یک دیدگاه جهانی
- ۴۸۱ ..... رشد مغز
- ۴۸۳ ..... رشد شناختی: مرحله پیش‌عملیاتی
- ۴۸۵ ..... رشد و تحول زبان در اوایل کودکی
- ۴۸۸ ..... شیوه استدلال پیش‌دبستانی
- ۴۸۹ ..... ردیف کردن و طبقه‌بندی
- ۴۹۲ ..... استنباط‌های انتقالی
- ۴۹۲ ..... نگهداری
- ۴۹۴ ..... خصوصیات تفکر یک کودک پیش‌دبستانی
- ۴۹۴ ..... ظاهر و واقعیت
- ۴۹۵ ..... بازگشت‌ناپذیری
- ۴۹۵ ..... تبدیل‌ها
- ۴۹۶ ..... خودمحوری
- ۴۹۶ ..... جاندارپنداری و ساخته‌پنداری
- ۴۹۷ ..... تفکر جادویی
- ۴۹۸ ..... ایرادهای جدید به نظرات پیازه

۵۰۴	.....	هماهنگ کردن دیدگاه‌ها
۵۰۵	.....	توانایی‌های پردازش اطلاعات
۵۰۵	.....	توجه
۵۰۶	.....	مهارت‌های حافظه‌ای
۵۰۸	.....	اهمیت دانش قبلی
۵۰۹	.....	پیش‌نویس‌ها
۵۱۱	.....	شهادت کودکان در دادگاه
۵۱۴	.....	محیط پیش‌دبستانی‌ها: خانه، تلویزیون و مهد کودک
۵۱۴	.....	خانه
۵۱۶	.....	تلویزیون
۵۲۰	.....	تحصیل در مهد کودک
۵۲۳	.....	آیا مهد کودک رشد کودکان را افزایش می‌دهد؟
۵۲۴	.....	طرح سرآغاز
۵۲۶	.....	آینده طرح سرآغاز و دیگر برنامه‌های مقطع اوایل کودکی
۵۲۶	.....	کودکستان
۵۲۸	.....	سؤالات آینده
۵۲۹	.....	تأمل نهایی
۵۳۰	.....	خلاصه
۵۳۲	.....	مرور
۵۳۵	.....	فصل نهم: رشد اجتماعی و شخصیتی در اوایل کودکی
۵۳۶	.....	سرزمین بازی‌های فرضی
۵۳۷	.....	قوه ابتکار
۵۳۸	.....	خودپنداره در مقطع پیش‌دبستانی
۵۴۰	.....	ابراز هیجان در اوایل کودکی
۵۴۲	.....	بازی
۵۴۲	.....	سیر تحول بازی
۵۴۶	.....	بازی فرضی
۵۴۷	.....	شلوغ‌بازی
۵۴۸	.....	تفاوت‌های جنسیتی در بازی

۵۴۹	.....	فواید بازی
۵۵۱	.....	والدین و کودکان پیش دبستانی
۵۵۱	.....	سبک‌های بچه‌داری
۵۵۳	.....	سبک تربیت
۵۵۵	.....	خرده‌فرهنگ و تربیت
۵۵۸	.....	تربیت کودکان در میان خانواده‌های آمریکایی افریقایی تبار
۵۵۹	.....	تربیت کودکان در میان خانواده‌های لاتین تبار
۵۶۰	.....	تربیت کودکان در میان خانواده‌های آسیایی تبار
۵۶۱	.....	تربیت کودکان در میان بومیان آمریکا
۵۶۳	.....	روابط خواهر و برادرها: آیا همیشه «جنگ خواهر و برادرها» مطرح است؟
۵۶۵	.....	مشاجرات خواهر و برادرها
۵۶۸	.....	تک‌فرزند
۵۶۹	.....	همسالان: رابطه‌ای جدید
۵۷۰	.....	رفتار اجتماع‌پسند
۵۷۲	.....	اختلاف
۵۷۳	.....	فراگیری نقش جنسیتی
۵۷۳	.....	تفاوت‌های جنسیتی
۵۷۴	.....	سه ملاحظه
۵۷۵	.....	هویت جنسیتی، ثبات جنسیتی و همسانی جنسیتی
۵۷۶	.....	نقش آموزی جنسی و نقش‌های جنسیتی
۵۷۷	.....	عوامل زیست‌شناختی
۵۷۸	.....	نظریه‌های رفتار
۵۸۱	.....	نظریه روانکاوی: همانندسازی با والدین
۵۸۲	.....	نظریه طرحواره‌های جنسیتی
۵۸۴	.....	بازنگری در نظریه‌های نقش جنسیتی
۵۸۴	.....	رشد نامعمول: سوء رفتار با کودک
۵۸۶	.....	سوء استفاده جنسی
۵۸۷	.....	سوء استفاده هیجانی
۵۸۸	.....	چرا از کودکان سوء استفاده می‌شود؟
۵۹۱	.....	به پشت زدن یا نزدن

۵۹۴	مشاهده خشونت در خانه
۵۹۶	پیشگیری از سوءرفتار با کودکان
۵۹۷	خلاصه
۵۹۹	مرور

بخش چهارم

۶۰۳

اواسط کودکی

۶۰۵	فصل دهم: رشد جسمانی و شناختی در اواسط کودکی
۶۰۶	کتاب‌ها، بیسبال و چیپس
۶۰۶	رشد جسمانی در اواسط کودکی
۶۰۷	قد و وزن
۶۰۸	تغذیه در اواسط کودکی: «دوست دارم خودم غذاها را انتخاب کنم!»
۶۰۹	چاقی دوران کودکی
۶۱۱	تناسب اندام و سلامتی
۶۱۲	تربیت بهداشتی
۶۱۴	ورزش‌های سازمان‌یافته: قوت و ضعف
۶۱۶	دندان‌ها
۶۱۷	پیدایش و تحول مهارت حرکتی
۶۱۷	آمادگی داشتن برای مدرسه
۶۱۸	مرحله عملیات عینی
۶۲۰	کاهش خودمحوری
۶۲۰	بازگشت‌پذیری، یک‌بعدی فکر کردن و تبدیل‌ها
۶۲۰	نگهداری
۶۲۱	ردیف کردن و طبقه‌بندی
۶۲۳	دبستانی‌ها چگونه فکر می‌کنند؟
۶۲۴	محدودیت‌های تفکر در مرحله عملیات عینی
۶۲۴	مهارت‌های پردازش اطلاعات
۶۲۵	توجه
۶۲۵	به یاد آوردن، بازشناسی و راهبردهای حافظه‌ای

۶۲۶	.....	فراحافظه
۶۲۷	.....	تحول زبان در اواسط کودکی
۶۲۹	.....	شوخی کودکان
۶۳۵	.....	تجربه دبستان
۶۳۵	.....	قرائت
۶۳۶	.....	قرائت و تلویزیون
۶۳۷	.....	مهارت‌های حسابی
۶۳۸	.....	سواد رایانه‌ای: اصلی جدید
۶۳۹	.....	درجه‌بندی مدارس
۶۴۵	.....	موفقیت در مدرسه
۶۴۵	.....	تجربه مدرسه
۶۴۷	.....	خانه
۶۵۰	.....	نگرش‌ها، انگیزش و عادات
۶۵۰	.....	هوش
۶۵۶	.....	پسرها، دخترها و تجربه مدرسه
۶۵۸	.....	کودکان دوزبانه در مدرسه
۶۵۹	.....	برنامه‌های مربوط به کودکان دوزبانه: آیا لزومی به اجرای این برنامه‌ها هست؟
۶۵۹	.....	آیا این برنامه‌ها مؤثرند؟
۶۶۱	.....	ایبانیکس
۶۶۴	.....	رشد نامعمول: کودکان استثنایی
۶۶۵	.....	معلولیت‌های یادگیری
۶۶۶	.....	اختلال بیش‌فعالی / کمبود توجه
۶۶۹	.....	عقب‌ماندگی ذهنی
۶۷۰	.....	کودکان سرآمد و با استعداد
۶۷۲	.....	کودک در مدرسه
۶۷۳	.....	خلاصه
۶۷۵	.....	مرور
۶۷۸	.....	فصل یازدهم: رشد اجتماعی و شخصیتی در اواسط کودکی
۶۷۹	.....	از چشمان یک کودک

- ۶۸۰ ..... نظری به اواسط کودکی
- ۶۸۰ ..... کم نیارودن
- ۶۸۱ ..... مرحله نهفتگی
- ۶۸۲ ..... «خودم را چطور می بینم»: خودپنداره و عزت نفس
- ۶۸۳ ..... عزت نفس: بها دادن به خود
- ۶۸۷ ..... عزت نفس سازی
- ۶۸۸ ..... پرورش کودک در اواسط کودکی
- ۶۸۹ ..... بازنگری در مورد روش های پرورش کودکان
- ۶۸۹ ..... آیا پدر و مادرها در مورد نحوه پرورش فرزندشان توافق نظر دارند؟
- ۶۹۰ ..... تغییر خانواده
- ۶۹۱ ..... تجربه طلاق
- ۶۹۹ ..... ناخوانادگی
- ۷۰۱ ..... کودکان کلیددار یا کودکانی که خودشان مسئول رسیدگی به خودشان هستند
- ۷۰۴ ..... خانواده های بی خانمان
- ۷۰۷ ..... پدر و مادرهای همجنس خواه
- ۷۰۹ ..... بهترین دوستان
- ۷۱۰ ..... پذیرش و طرد
- ۷۱۱ ..... الگوهای دوستی و جنسیت
- ۷۱۲ ..... افکار جنسیتی قالبی در اواسط کودکی
- ۷۱۳ ..... رشد اخلاقی
- ۷۱۳ ..... نظریه پیازه در مورد اخلاق
- ۷۱۴ ..... نظریه استدلال اخلاقی کولبرگ
- ۷۲۰ ..... مفهوم روانکاوانه اخلاق
- ۷۲۱ ..... رویکرد نظریه یادگیری در مورد اخلاق: بررسی خود رفتار
- ۷۲۱ ..... رفتار اجتماع پسند و ضداجتماعی
- ۷۲۲ ..... پرورش یک کودک اخلاقی
- ۷۲۴ ..... کمک به دیگران
- ۷۲۵ ..... پرخاشگری و رفتار ضداجتماعی
- ۷۲۷ ..... پیدایش کودک پرخاشگر
- ۷۲۹ ..... مشاهده جرم و خشونت

۷۳۰	..... تلویزیون و رفتار ضداجتماعی
۷۳۲	..... رشد نامعمول: کودکان و فشار روانی
۷۳۵	..... اواسط کودکی در نگاهی کلی
۷۳۶	..... خلاصه
۷۳۸	..... مرور

بخش پنجم

۷۴۱

نوجوانی

۷۴۳	..... فصل دوازدهم: رشد جسمانی و شناختی در نوجوانی
۷۴۴	..... نوجوان واقعی از ایستادن روی پای خودش لذت می‌برد!
۷۴۶	..... بلوغ و نوجوانی
۷۴۶	..... رشد نوجوانان مؤنث
۷۴۹	..... رشد نوجوانان مذکر
۷۴۹	..... روند مادی: بلندتر، زودتر و سنگین‌تر
۷۵۰	..... علل بلوغ چه هستند؟
۷۵۱	..... زمان بندی بلوغ
۷۵۲	..... ریش دیر و زود
۷۵۵	..... سلامتی نوجوانان امروزی
۷۵۶	..... خودکشی
۷۵۸	..... فعالیت جسمی و تغذیه
۷۵۹	..... فعالیت بدنی
۷۶۰	..... «من خیلی چاقم»: نوجوانان و تصویر بدنی
۷۶۵	..... رشد نامعمول: اختلالات خوردن
۷۶۵	..... کم‌خوری عصبی
۷۶۷	..... پرخوری عصبی
۷۶۸	..... چاقی
۷۶۹	..... خواب: چرا بسیاری از نوجوانان همیشه خسته‌اند
۷۷۲	..... پیشرفت‌های شناختی در نوجوانی
۷۷۳	..... مرحله عملیات صوری

۷۷۶	.....	ارزیابی دیدگاه‌های پیاژه
۷۷۶	.....	کارآیی شناختی بعد از عملیات صوری
۷۷۸	.....	فرایندهای فکری و خطر کردن نوجوانان
۷۷۹	.....	تماشاگر خیالی
۷۸۰	.....	قصه شخصی
۷۸۰	.....	خطر کردن
۷۸۳	.....	اصول اخلاقی و ارزش‌ها در نوجوانی
۷۸۳	.....	رشد شناختی و استدلال اخلاقی
۷۸۴	.....	ارزش‌ها و نگرش‌ها
۷۸۶	.....	اعتقادات دینی
۷۸۷	.....	ابراز میل جنسی
۷۸۸	.....	تحول نگرش‌های جنسی
۷۸۹	.....	قرار گذاشتن
۷۹۰	.....	خشونت در قرارها و تجاوز به آشنایان
۷۹۱	.....	رفتار جنسی
۷۹۳	.....	استفاده از روش‌های جلوگیری از بارداری
۷۹۶	.....	آموزش جنسی: فقط حقایق
۸۰۰	.....	بیماری‌های مقاربتی
۸۰۱	.....	بارداری نوجوانان
۸۰۵	.....	گرایش جنسی: رفتار همجنس‌خواهانه
۸۰۸	.....	تطبیق یافتن با تأخیر
۸۰۹	.....	خلاصه
۸۱۲	.....	مرور
۸۱۵	.....	فصل سیزدهم: رشد اجتماعی و شخصیتی در نوجوانی
۸۱۶	.....	مناسک گذر
۸۱۷	.....	خودپنداره و عزت نفس در نوجوانی
۸۲۳	.....	در جستجوی هویت
۸۲۴	.....	چهار وضعیت هویت
۸۲۸	.....	آیا مسیر تشکیل هویت مردان و زنان متفاوت است؟

۸۲۹	..... نگرانی در مورد وضعیت هویتی
۸۳۰	..... هویت، پایگاه اقلیت و تجربه کردن دو فرهنگ
۸۳۲	..... خودمختاری هیجانی و رفتاری
۸۳۲	..... خودمختاری هیجانی: بازنگری در روابط با والدین
۸۳۴	..... خودمختاری رفتاری: معضل هم‌رنگی و مستقل عمل کردن
۸۳۸	..... اختلاف والدین و نوجوانان
۸۴۱	..... ارتباط با والدین و همسالان
۸۴۲	..... دیدگاه‌های متفاوت: یک خانواده
۸۴۳	..... فرزندپروری موفقیت‌آمیز در نوجوانی
۸۴۴	..... تفاوت‌های فرهنگی
۸۴۵	..... دبیرستان امروزی
۸۴۵	..... تجربه کردن دوره راهنمایی و سال‌های نخست دبیرستان
۸۴۸	..... سال آخر دبیرستان
۸۵۱	..... دبیرستان‌ها: دیدگاه متفاوت
۸۵۴	..... جنسیت و پیشرفت در دبیرستان
۸۵۵	..... اقلیت‌ها در دبیرستان
۸۵۷	..... ترک تحصیل
۸۵۹	..... انتخاب شغل
۸۶۰	..... زنان و مشاغل
۸۶۲	..... پایگاه اقتصادی-اجتماعی
۸۶۵	..... نوجوانان و کار
۸۶۷	..... رشد نامعمول: مصرف مواد و خشونت
۸۶۷	..... مصرف مواد
۸۷۵	..... خشونت و بزهکاری
۸۷۸	..... کنار گذاشتن افسانه‌ها
۸۸۰	..... خلاصه
۸۸۲	..... مرور

فصل دوم

دیدگاه‌های رشد کودکان و نوجوانان

رئوس مطالب فصل

- ◆ آیا می‌توانید واکنش‌های آنان را پیش‌بینی کنید؟
- ◆ دیدگاه‌های نظری در مورد رشد کودک
- ◆ نظریه رشد شناختی پیاژه
- ◆ رویکرد پردازش اطلاعات
- ◆ نظریه روانکاوی فروید
- ◆ نظریه روانی-اجتماعی اریکسون
- ◆ رویکرد رفتاری
- ◆ نظریه یادگیری اجتماعی
- ◆ نظریه فرهنگی-اجتماعی ویگوتسکی
- ◆ نظریه بوم‌شناختی برون‌فبیرنر
- ◆ نظریه رشد: دیروز، امروز و فردا
- ◆ نحوه استفاده از نظریه‌ها

جملات زیر صحیح هستند یا غلط؟

۱. نظریه‌ها می‌توانند رفتار فعلی را توصیف و رفتار آتی را پیش‌بینی کنند.
۲. با استناد به سن تقویمی کودک می‌توان دقیقاً مشخص کرد که او در کدامیک از مراحل رشد شناختی به سر می‌برد.
۳. در تمامی نظریه‌های مفید مربوط به رشد کودک یک‌رشته مراحل مجزا مطرح می‌شود.
۴. پس از شش سالگی دیگر پیشرفت کیفی خاصی در رشد عقلی کودکان روی نمی‌دهد.
۵. مطالعات نشان می‌دهند که انسان‌ها در هر لحظه مقدار محدودی از اطلاعات را می‌توانند پردازش کنند.
۶. به نظر فروید تمایلات جنسی کودکان مشابه تمایلات جنسی بزرگسالان است.

۷. احساس خودمختاری برای یک نوباوه خردسال و آسیب‌پذیر، خطرناک است.
۸. موثر بودن تقویت‌کننده‌ها برای کودکان منوط به محسوس بودن آنها است.
۹. عوامل دوربردی چون محیط کار والدین و دوستان آنها بر رابطه کودکان و والدین شان تأثیر می‌گذارند.
۱۰. روان‌شناسان رشد گاهی از یک نظریه برای بررسی رشد شناختی و از نظریه‌ای دیگر برای بررسی رشد اجتماعی استفاده می‌کنند.

پاسخ‌ها:

۱- صحیح، ۲- غلط، ۳- غلط، ۴- غلط، ۵- صحیح، ۶- غلط، ۷- غلط، ۸- غلط، ۹- صحیح، ۱۰- صحیح

آیامی توانید واکنش‌های آنها را پیش‌بینی کنید؟

صبح ۲۸ ژانویه سال ۱۹۸۶ میلیون‌ها انسان در گوشه و کنار آمریکا، بالاخره پرتاب شاتل چلنجر را از تلویزیون مشاهده کردند. در این بین تعداد کودکانی که شاهد این ماجرا بودند بیش از حد معمول بود چون در شاتل، معلمی به نام کریستا مک‌آلیف حضور داشت که قرار بود در فضا درس علوم تدریس کند اما یک دقیقه و نیم از پرتاب شاتل نگذشته بود که منفجر شد. شوک و اندوه سراسر آمریکا را گرفت و مردم نگران واکنش بچه‌ها در برابر این سانحه غم‌انگیز بودند. فرض کنید معلم یا پدر و مادری بودید که همراه کودکان دبستانی (۶ تا ۱۲ ساله) یا عده‌ای نوجوان صحنه انفجار شاتل را مشاهده کرده‌اید. آیا می‌توانستید واکنش آنها را در برابر این واقعه پیش‌بینی کنید؟

اکثر روان‌شناسان که می‌توانند و پیش‌بینی هم کرده‌اند چون می‌دانند کودکان در سطوح مختلف رشد چگونه استدلال می‌کنند و با اطلاعات برخورد می‌کنند. یک روز پس از انفجار شاتل، نانسی موناکو و یوجین گایر (۱۹۸۷) مطالعه‌ای انجام دادند که در بخشی از آن طرز استفاده از نظریه‌های روان‌شناسان در مورد واکنش کودکان در سطوح سنی مختلف به یک واقعه را نشان می‌داد. معلمان نظر دانش‌آموزان را در مقاطع مختلف سنی جویا شدند و سؤالات آنان را بررسی کردند. این محققان پس از بررسی جواب‌های دریافتی از سوی معلمان متوجه شدند با نظریه رشد شناختی (عقلانی) پیازه می‌شد این جواب‌ها را پیش‌بینی کرد. به عبارت دیگر، معلمان یا پدر و مادرهایی که با نظریه پیازه آشنایی داشتند می‌توانستند به نظر و برداشت کودکان در سطوح مختلف رشد در خصوص این واقعه غم‌انگیز پی ببرند.

چه چیز نظریه آزارنده است؟

بدون استفاده از یک دیدگاه نظری، داده‌ها را نمی‌توان تفسیر کرد. نظریه به حقایق معنا می‌دهد. روان‌شناسان رشد با استفاده از نظریه پیازه می‌توانند واکنش کودکان را به امور و تجربه‌های مختلف دقیقاً توضیح دهند و پیش‌بینی کنند.

فرض کنید به یک پایگاه اطلاعاتی کامپیوتری در مورد یافته‌های تحقیقاتی رشد کودک دسترسی پیدا کرده‌اید. اطلاعاتی در مورد رشد عقلی می‌خواهید و هزاران صفحه اطلاعات را در این مورد می‌یابید. چطور می‌فهمید کدام مطالعات به سؤالات شما جواب می‌دهند؟ چطور می‌توانید اطلاعات به دست آمده را مفهوم کنید؟ برای انسجام بخشیدن به این حجم از اطلاعات باید نظریه‌ای داشته باشید.

با نظریه‌ها می‌توانیم حقایق را به هم ربط دهیم. اکثر کودکان ۵ ساله در پاسخ به این سؤال که رفتار لری (Larry) بد بود که هنگام کمک کردن به مادرش جهت شستن ظرف‌ها چهار بشقاب را شکست یا هاوارد (Howard) که هنگام دزدیدن شیرینی، دو بشقاب را شکست، می‌گویند «لری». چون بچه‌های خردسال هنگام قضاوت در مورد اعمال دیگران قصد و نیت آنها را در نظر نمی‌گیرند، در نتیجه عمل لری را که ظرف‌های بیشتری شکسته بد می‌دانند (پیاژه^۱، ۱۹۳۲). اما بچه‌های ۸ یا ۹ ساله به تدریج قصد و نیت را نیز در نظر می‌گیرند و عمل هاوارد را بدتر می‌دانند. بنابراین برای درک کامل سیر پیشرفت رشد باید نظریه‌ای داشته باشیم که رفتارها و فرایندهای فکری هر سن را به رفتارها و فرایندهای فکری سنین دیگر ربط دهد.

اما نظریه کمک‌های عملی نیز می‌تواند بکند. مادری را در نظر بگیرید که صبر و تحملش تمام شده است. دو فرزند دوقلویش که یکی یک فنجان آب‌میوه دارد و دیگری یک لیوان آب‌میوه می‌گویند آب‌میوه دیگری بیشتر است. مادر به آنها نشان می‌دهد که آب‌میوه داخل فنجان و لیوان هر دو یک اندازه‌اند اما باز هم دوقلوها سر آب‌میوه با یکدیگر بگو مگو می‌کنند. مادر دوست دارد بداند بالاخره این دعوا و مرافعه‌ها چه وقت تمام می‌شوند. نظریه‌ها با ربط دادن رفتارهای قبلی به اعمال بعدی بچه‌ها به این مادر کمک خواهند کرد دلیل جنگ و دعواهای دوقلوهایش را بفهمد و دریابد در کدام مقطع از رشد، این دعوها تمام خواهند شد.

نظریه‌ها همچنین امکان پیش‌بینی آینده را فراهم می‌آورند. برای مثال نظریه روانی-اجتماعی اریکسون در مورد نوجوانان بر اهمیت تشکیل هویت با وجود تمامی پیچیدگی‌هایش تأکید دارد.

و بالاخره نظریه به ما کمک می‌کند سؤالات درستی در مورد رفتارهای کودکان بپرسیم.

طرفداران دیدگاه‌های مختلف سؤالات متفاوتی در مورد یک رفتار خاص دارند. اگرچه تمام نظریه‌پردازان دنبال کشف علت رفتار کودکان هستند اما این موضوع را از زوایای متفاوتی نگاه می‌کنند.

رشته رشد کودک یک نظریه واحد ندارد. حتی در یک حوزه مشخص آن (مثل رشد اجتماعی یا شناختی) هم نظریه واحدی وجود ندارد.

نظریه خوب - نظریه بد

نظریه خوب چه فرقی با نظریه بد دارد؟ مناسب بودن یک نظریه بستگی به خصوصیتی چون مفید بودن، آزمون‌پذیری، پیش‌بینی‌پذیری و فراگیر بودن دارد.

مفید بودن: نظریه‌ها نه درست‌اند نه غلط؛ بلکه فقط مفیدند. بهترین نظریه آن است که در شناسایی و پیش‌بینی پدیده مورد نظر بیش از نظریه‌های دیگر مؤثر و مفید باشد. برخی از نظریه‌ها در برخی زمینه‌ها بهتر از نظریه‌های دیگر عمل می‌کنند و برخی از نظریه‌ها فقط در مورد حوزه‌های مشخصی تدوین می‌شوند.

آزمون‌پذیری: نظریه به‌طور آرمانی آزمون‌پذیر است. محققان باید بتوانند با انجام آزمایش‌هایی، فرضیه‌های نظریه‌ها را بیازمایند. ظاهراً این یک قضیه ساده است اما همین قضیه مشکل ایجاد می‌کند چون آزمون برخی از نظریه‌ها سخت‌تر از برخی نظریه‌های دیگر است. برای مثال انجام آزمایش روی نظریه روانکاوی فروید کار دشواری است چون تعریف ایده‌های اصلی آن به گونه‌ای آزمون‌پذیر، دشوار است (کایرنس^۱، ۱۹۹۸).

پیش‌بینی‌پذیری: نظریه‌های خوب می‌توانند رویدادهای فعلی را توصیف و رفتارهای آتی را پیش‌بینی کنند. لحظه‌ای به ماجرای دوقلوهای که در مورد آب میوه بیشتر دعوا می‌کردند فکر کنید. اولین سؤال مادرشان این بود که «این جنگ و دعواها بالاخره چه موقع تمام می‌شوند؟» نظریه خوب نظریه‌ای است که بگوید بالاخره در کدام مقطع رشد این دوقلوها می‌توانند بفهمند مقدار آب میوه داخل فنجان و لیوان برابر است. در واقعه غم‌انگیز شاتل چلنجر (Challenger) محققان پیش‌بینی کردند که کودکان خردسال و کودکان بزرگتر نظر متفاوتی در مورد این واقعه دارند.

فراگیر بودن: نظریه باید تا حد امکان فراگیر باشد. هیچ نظریه‌ای نمی‌تواند تمامی جوانب رشد کودک را تشریح و تبیین کند اما نظریه باید به ما کمک کند تا حد امکان به سؤال‌های بیشتری در مورد رشد شناختی یا اجتماعی پاسخ بدهیم.

1. Cairns

سؤالات راهنما:

یک «نظریه خوب»
چه ویژگی‌هایی
دارد؟

سایر ملاک‌ها: البته ملاک‌های دیگری نیز وجود دارد. برای مثال نظریه‌ای خوب است که موجز باشد یعنی اصطلاحات و مفاهیم جدید آن تا حد امکان کم، روشن و فشرده باشند. همچنین نظریه‌های خوب، زمینه‌ساز تحقیقات ارزشمند بعدی می‌شوند و به متخصصان رشته مربوطه نگرش نوینی می‌دهند.

دسته‌بندی نظریه‌ها

همانطور که نظریه واحدی که تمامی جوانب رشد را توضیح دهد وجود ندارد، روش واحدی نیز برای دسته‌بندی نظریه‌ها وجود ندارد. نظریه‌ها را می‌توان بر مبنای موضع آنها در برابر زندگی، موضع آنها در برابر مسئله مراحل، دامنه نظریه و دیدگاه آنها در مورد طبیعت- تربیت دسته‌بندی کرد.

موضع نظریه در برابر زندگی: برخی از نظریه‌پردازان طرفدار دیدگاه ارگانیسمی هستند؛ یعنی معتقدند انسان‌ها ارگانیسم‌های فعالی هستند که پیوسته در حال شدن و رشد کردن می‌باشند. این روان‌شناسان معتقدند رشد محصول نیروهای درون افراد است و دانشمندان باید فرایند رشد را آن‌گونه که در کل ارگانیسم روی می‌دهد بررسی کنند.

اما نظریه‌های مکانیکی می‌گویند انسان‌ها اصولاً مثل ماشین‌هایی هستند که از بخش‌های مختلفی تشکیل شده‌اند. و هر یک از این بخش‌ها را می‌توان به‌طور مجزا بررسی کرد. نیروهای خارجی واکنش‌هایی در ارگانیسم ایجاد می‌کنند که باعث گذر و تحول از یک مقدار مهارت و توانایی به مقدار دیگری مهارت و توانایی می‌شوند.

سؤالات راهنما:

نظریه‌های
ارگانیسمی،
مکانیکی و بافتاری
چه فرقی با هم
دارند؟

در دیدگاه بافتاری^۱، رشد انسان‌ها بر مبنای بافت اجتماعی زندگی افراد بررسی و تحلیل می‌شود. طرفداران این دیدگاه می‌گویند در اکثر موارد انسان‌ها در خلأ تحت بررسی قرار می‌گیرند و توجهی به ساختار اجتماعی حول و حوش آنها نمی‌شود که این تلقی اساساً و ذاتاً غلط است. بافت‌گرایان علاوه بر محیط اجتماعی بلافصل افراد (یعنی خانواده، همسالان و همشیران)، بافت‌های اجتماعی، تاریخی و فرهنگی را نیز در نظر می‌گیرند.

1. contextual

آیا کودکان، مرحله‌ای رشد می‌کنند؟ برخی از نظریه‌های روان‌شناسی بر مفهوم مراحل تأکید دارند. در نظریه‌های مرحله‌ای رشد را بر اساس دوره‌های سنی تعریف می‌کنند که در آنها افراد با مسایل خاصی روبه‌رو می‌شوند و توانایی‌های خاصی دارند. افراد در هر مرحله عملکرد و استدلال مشابهی دارند. در این نظریه‌ها، یک قالب زنجیره‌ای و منقطع دارد. حرکت از مرحله‌ای به مرحله‌ای دیگر یک نظم یکنواخت دارد و تمام کودکان مراحل یکسانی را پشت سر می‌گذارند (به جدول ۱-۲ مراجعه کنید). کودکان نمی‌توانند یک مرحله خاص را نگذرانند ولی در مقاطع زمانی متفاوتی وارد یک مرحله خاص یا از آن خارج می‌شوند. بنابراین بین این مراحل و سن افراد رابطه‌ای وجود ندارد. سنین مطرح‌شده در این کتاب فقط سن متوسط و راهنما هستند و نباید آنها را قطعی تلقی کرد.

اما سایر روان‌شناسان معتقدند رشد یک فرایند مستمر است و مفهوم مراحل را قبول ندارند. این روان‌شناسان معتقدند رشد یک رشته مراحل کوچک و آرام است که بر مبنای پیشرفت‌های قبلی جریان می‌یابد. به نظر آنها رشد تدریجی است نه مرحله‌ای.

جدول ۱-۲ نظریه‌های مرحله‌ای کلاسیک

ویژگی‌های مشترک نظریه‌های مرحله‌ای

۱. مراحل متوالی و زنجیره‌ای می‌باشند.	کودک از مرحله یک به مرحله دو و از مرحله دو به مرحله سه و الی آخر می‌رود.
۲. هیچ مرحله‌ای را نمی‌توان رد کرد.	کودک نمی‌تواند از مرحله یک به مرحله سه برود. آنها در سفر پرماجرایی رشد باید به مرحله دوم بروند.
۳. بازگشتی روی نمی‌دهد.	رشد حرکت رو به جلو دارد. کودک پس از مرحله سوم دوباره به مرحله دوم برنمی‌گردد.
۴. در هر مرحله‌ای تحولی کیفی در توانایی‌ها روی می‌دهد.	مشخصه هر مرحله‌ای، یک الگوی رفتاری شناختی و اجتماعی خاص است که با رفتارهای مرحله قبلی تفاوتی کیفی دارند. هر مرحله به نحوه عمل کودک بستگی دارد.
۵. در ورود و خروج کودکان به هر مرحله تفاوت‌های فردی وجود دارد.	سن و مرحله یکی نیستند. برخی از کودکان بعضی از مراحل را طولانی‌تر طی می‌کنند.

▼
سوالات راهنما:
 یک نظریه
 مرحله‌ای چه
 مولفه‌هایی دارد؟

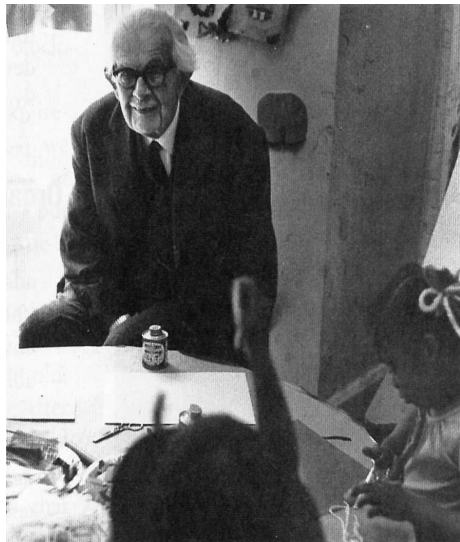

دامنه نظریه: برخی از نظریه‌ها برای درک و شناخت رشد شناختی مفیدند و برخی دیگر برای رشد شخصیت. برخی از آنها نیز بر رشد اجتماعی تأکید دارند. در اینجا مسئله آن است که حوزه‌های رشد - شخصیتی، جسمی، شناختی و اجتماعی - بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند. گروهی از نظریه‌ها بر رفتارهای آشکار تأکید دارند و برخی دیگر بر فرایندهای فکری.

بحث طبیعت - تربیت: اگرچه امروزه تمام روان‌شناسان قبول دارند که وراثت و محیط با هم تعامل دارند اما برخی از نظریه‌پردازان بر یکی از آن دو بیش از دیگری تأکید دارند. عده‌ای از نظریه‌پردازان دیدگاهی زیست‌شناختی تر یا رسی‌تر دارند و عده‌ای با وجود رد نکردن کامل زیست‌شناسی، تأکید زیادی بر آن ندارند.

اولین رویکردهای نظری که بررسی خواهم کرد نظریه شناختی پیاژه و رویکرد پردازش اطلاعات است که بر رشد شناختی تمرکز دارند. سپس به رویکردهای نظری فروید و اریکسون می‌پردازم که بر رشد شخصیت تأکید می‌ورزند. در سومین بخش کتاب هم رویکردهای نظریه‌هایی را بررسی می‌کنم که بر یادگیری تأکید دارند. در انتهای فصل نیز نظریه بوم‌شناختی و فرهنگی - اجتماعی را بررسی می‌کنم که بافت اجتماعی را در نظر می‌گیرند.

نظریه رشد شناختی پیاژه

آدم‌ها برای کشف ستاره‌ها و کشف
غذا برای مردم به فضا می‌روند.
ولی نباید توی آسمان‌ها بروند.
موشک مُرد.
یک نفر باید ابرها را تکان بدهد.

اظهارات فوق در مورد فاجعه موشک چلنجر است که از زبان یک کودک ۵ ساله ادا شده‌اند. یک نگاه مختصر به این اظهارنظرها نشان می‌دهد که بچه‌ها مثل بزرگسالان فکر نمی‌کنند. شاید شما با شنیدن این اظهارنظر ساده با بی‌تفاوتی شان‌های‌تان را بالا بیندازید اما سالیان سال بود که کسی نمی‌دانست نحوه تفکر و طرز برخورد کودکان با مسایل با نحوه تفکر و طرز

ژان پیاژه به کودکان مقاطع سنی مختلف مسایلی می‌داد تا آنها را حل کنند. سپس طرز برخورد آنها با این مسایل و شیوه استدلال‌شان را ثبت می‌کرد.

برخورد بزرگسالان تفاوت کیفی دارد. مردم قبلاً تفاوت‌های موجود بین تفکر کودکان و بزرگسالان را نشانه لجاجت یا اشتباه کودکان در نظر می‌گرفتند. اما پیازه زندگی‌اش را صرف مطالعه رشد شناختی (عقلانی) کودکان کرد. کارهای او ماندنی و اکتشافاتش تلویحات مهمی داشته است.

دانش چیست؟

برای اکثر آدم‌ها، دانش مجموعه‌ای از حقایق و مفاهیم آموخته شده است. در این دیدگاه ایستا، دانش فقط گنجاندن حقایق بیشتر در مخزن [ذهن] است. اما به نظر پیازه دانش معادل کنش و عمل است. وی می‌گوید «دانستن یک چیز یعنی عمل کردن بر اساس آن اعم از عمل فیزیکی و روانی» (توماس، ۱۹۷۹، ص ۲۹). دانش یک کودک ۸ ساله در مورد یک کریستال محصول تعامل او با این شیء است. این تعامل با رسش کودک تغییر می‌کند و با تجربه بیشتری عجین می‌شود (پیاژه، ۱۹۷۰). پس دانش یک فرایند است تا یک حالت ثابت. پیازه به کشف شیوه‌های تعامل کودکان با دنیا که به ایجاد دانش منتهی می‌شود علاقه دارد. شیوه دانستن کودکان همپای رسش آنان تغییر می‌کند.

عوامل رشد

به نظر پیازه رشد عبارت است از تغییر مستمر و سازمان‌دهی مجدد برخورد انسان‌ها با محیط (پیاژه، ۱۹۷۰). رشد با چهار عامل اصلی تعریف می‌شود: رسش، تجربه، انتقال اجتماعی^۱ و تعادل‌جویی. در فصل اول در مورد رسش یا شکوفایی و اجرای تدریجی برنامه ژنتیکی افراد صحبت کردیم. تجربه هم عبارت است از تعامل فعال کودک با محیط. اما انتقال اجتماعی یعنی انتقال اطلاعات و آداب و رسوم از والدین و مردم به کودک. البته برداشت ما از این کارکرد تربیتی یک برداشت کلی است. و بالاخره می‌رسیم به تعادل‌جویی^۲. کودکان سعی می‌کنند بین دانش و تجربه تعادلی ایجاد کنند. وقتی با اطلاعاتی مواجه می‌شوند که به تحلیل یا فعالیت جدیدی نیاز دارد وارد حالت عدم تعادل می‌شوند. سپس شیوه برخورد خویش با آن واقعه یا تجربه را تغییر می‌دهند تا به یک تعادل جدید و باثبات‌تر دست یابند. بنابراین ظرفیت کودکان برای برخورد با تجارب جدید به تدریج پخته‌تر و پیچیده‌تر می‌شود. برای مثال کودکی را در نظر بگیرید که تصور می‌کند چیزهای سنگین بزرگ هستند و چیزهای سبک کوچک. برای اصلاح این تصور غلط وی، به او یک تنه درخت پلاستیکی نشان می‌دهند که در عین شباهت به تنه‌های درخت، خیلی از آنها سبک‌تر است. وی با دیدن این تیرچه وارد حالت عدم تعادل می‌شود و سعی می‌کند تعادل جدیدی برقرار کند. به این ترتیب نظراتش را اصلاح می‌کند.

1. social transmission

2. equilibration

از نظر پیاژه، کودکان گیرندگان منفعل محرک‌ها نیستند. آنها فعالانه با محیط اطراف خود تعامل دارند و تجارب فعال‌شان، زمینه‌ساز ارتقای کارکردها و کنش‌های شناختی آنان می‌شوند. بنابراین رشد شناختی علاوه بر اطلاعاتی که کودک به‌طور مستقیم و رسمی از والدین و معلمان دریافت می‌کند به تجارب شخصی او نیز بستگی دارد.

سازمان و انطباق

سازمان و انطباق دو مورد از مهمترین مفاهیم نظریه پیاژه‌اند. اولاً انسان‌ها باید برای مفید ساختن دانش خود به آن سامان بدهند. ثانیاً هر ارگانیسمی برای حفظ جان خود باید با محیطش منطبق و سازگار شود. یعنی فرد باید همپای تغییرات نیروهای محیطی، تغییر کند.

سازمان: ساختارهای شناختی، طرحواره‌ها و عملیات‌ها: ادراک کودکان و نحوه برخورد آنان با دنیا همپای رشد آنها پیچیده‌تر می‌شود. پیاژه در اشاره به نظام سازمان‌یافته کنش‌ها و افکاری که برای برخورد با محیط اطراف مفید و قابل تعمیم به بسیاری از وضعیت‌ها است از اصطلاح **طرحواره**^۱ استفاده می‌کند (پیاژه، ۱۹۵۲). برای مثال اطفال ممکن است مکعب را داخل دهانشان بگذارند و آن را مک بزندند. این طرحواره مکیدن محسوب می‌شود. آنها ممکن است این کار را با خیلی چیزهای دیگر هم انجام بدهند. کودکان صاحب طرحواره‌های دیگری نیز می‌شوند مثل نگاه کردن، گوش دادن، چنگ زدن، کتک زدن و هل دادن. طرحواره‌ها، ابزارهایی برای یادگیری هستند و هر چه کودک مسیر رشدش را بیشتر سپری می‌کند صاحب طرحواره‌های جدیدتری می‌شود.

طرحواره‌های اطفال، بنیادی هستند و شامل رفتارهای آشکاری چون مکیدن و برداشتن می‌شوند. اما به تدریج طرحواره‌ها نمادین‌تر و ذهنی‌تر می‌شوند. کودکان ۸ ساله می‌توانند روی مکعب‌ها عملیات ذهنی انجام دهند. آنها می‌توانند کنار هم قرار دادن دو مکعب و جدا کردن آنها را تجسم کنند بدون آن که چنین کاری را عملاً انجام بدهند. به این طرحواره‌های نمادین که از مشخصه‌های کودکان بزرگسال هستند، **عملیات**^۲ می‌گویند، عملیات عبارت است از کنش‌های درونی شده‌ای که جزئی از ساختار شناختی کودک هستند. این کنش‌ها شامل طرح‌ها یا قواعد حل مسایل می‌باشند (پیاژه، ۱۹۷۴). برای مثال پیاژه مطالب بسیار زیادی در مورد عملیات بازگشت‌پذیری^۳ یا توانایی بازگشت به نقطه اول نوشته است. وقتی ۳ به علاوه ۵

سؤالات راهنما:

کنش‌ها و افکار
چگونه
سازمان‌دهی
می‌شوند؟

1. schema

2. operation

3. reversibility

می‌شود ۸ پس ۸ منهای ۵ هم می‌شود ۳. ما می‌توانیم مقداری به ۳ اضافه کنیم و سپس آن را دوباره کم کنیم یا به وضعیت دیگری فکر کنیم و دوباره به وضعیت اول برگردیم. به نظر پیاژه، طرحواره‌ها و عملیات‌ها به ساختار شناختی کودک شکل می‌دهند. با بزرگتر شدن کودکان، ساختارهای شناختی آنان شباهت بیشتری به ساختارهای شناختی بزرگسالان پیدا می‌کنند. برای مثال بیابید ببینیم اگر به کودکان در مراحل مختلف رشدی آهن‌ریا بدهیم چه اتفاقی می‌افتد. اطفال فقط آن را داخل دهان خود می‌گذارند یا آن را پرتاب می‌کنند. کودکان ۳ ساله متوجه می‌شوند که برخی اشیاء می‌خواهند در کنار آهن‌ریا بمانند. بچه‌های ۹ ساله می‌فهمند که برخی اشیاء با برخی خصوصیات، جذب آهن‌ریا می‌شوند و شروع می‌کنند به آزمایش اشیاء و فواصل مختلف. نوجوانان هم نظریه انتزاعی مغناطیس را مطرح می‌کنند که در آن اندازه و شکل آهن‌ریا و فاصله آن از اشیاء لحاظ می‌شود (میلر، ۱۹۹۳).

انطباق: دومین مفهوم اصلی در نظریه پیاژه، مفهوم انطباق است که شامل دو فرایند مکمل می‌باشد: درون‌سازی و برون‌سازی. درون‌سازی^۱ عبارت است از جذب کردن احساس، مواد غذایی یا تجربه. در این فرایند، اطلاعات جدید برای هماهنگی با ساختارهای موجود تصفیه یا اصلاح می‌شوند (پیاژه و اینهلدر^۲، ۱۹۶۹). در هنگام درون‌سازی، شکل محرک در حال ورود را با کنش‌ها یا ساختارهای قبلی تطبیق می‌دهیم (پیاژه، ۱۹۸۳). برای مثال وقتی کودک تکه کاغذی را می‌بیند که شکل عجیبی دارد و از آن به عنوان هواپیمای کاغذی استفاده می‌کند در واقع آن تکه کاغذ را در ساختار یا دانش خود در مورد هواپیما جای می‌دهد. بچه ممکن است جغجغه را به تختخوابش بکوبد. سپس وقتی اسباب‌بازی دیگری (مثلاً یک مکعب پلاستیکی) را به او می‌دهند با کوبیدن آن به تختخوابش در صدد درون‌سازی آن برمی‌آید.

اما برون‌سازی^۳ عبارت است از اصلاح طرحواره‌های موجود برای هماهنگ شدن آنها با تجارب جدید (پیاژه و اینهلدر، ۱۹۶۹). در برون‌سازی، طرحواره‌های جدیدی خلق می‌کنیم یا طرحواره‌های قدیمی را اصلاح می‌کنیم. برای مثال کودکی که به خوبی از طرحواره بلند کردن اشیاء با یک دست استفاده می‌کند وقتی با یک کار دشوارتر روبه‌رو می‌شود به برون‌سازی متوسل می‌شود و از طرحواره بلند کردن اشیاء با دو دست استفاده می‌کند.

درون‌سازی و برون‌سازی به طور همزمان انجام می‌شوند. فرض کنید در هنگام راندن اتومبیل‌تان، فرزند خردسال شما نیز حضور دارد. فرزندتان به یک کادیلاک جدید و بزرگ اشاره می‌کند و می‌گوید «ماشین». شما نیز درحالی‌که مشغول راندگی هستید می‌گویید «درست است». دوباره فرزندتان به یک فولکس واگن قدیمی و رنگ و رورفته اشاره می‌کند و می‌گوید «ماشین». شما

1. assimilation

2. Inhelder

3. accomodation